

Вашуленко О. В.,

науковий співробітник відділу початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України

СУЧАСНИЙ УРОК ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ: КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЦІЛІ І СТРУКТУРА

Реалізація компетентнісного підходу в освітній процес початкової школи передбачає пошук раціональних форм організації навчальної діяльності. У сучасній практиці шкільного навчання активно застосовуються інтерактивні технології, які передбачають постійну активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу.

Однак серед усього розмаїття організаційних форм навчання основне місце займає урок. Сучасний урок – це урок, на якому педагог уміло використовує всі можливості для розвитку особистості учня, його активного розумового зростання, глибокого й осмисленого засвоєння знань, для формування його моральних основ [1]. Основною характеристикою якості сучасного уроку є домінування суб'єктності учня. Тому, за визначенням О. Савченко, сучасний урок – «це середовище суб'єкт-суб'єктної та полісуб'єктної взаємодії, в основі якої – співпраця, співтворчість учителя з учнями; набуття ними не лише пізнавального, а й соціального досвіду; урахування впливу предметного й інформаційного середовищ» [2, с. 337]. А це передбачає зміни у визначенні цілей уроку, у його структурі, в організації навчальної взаємодії учнів на уроці, доборі методів, прийомів, засобів навчання.

У визначенні цілей компетентнісно орієнтованого уроку літературного читання доцільно брати до уваги такі аспекти: 1) програмові вимоги до очікуваних результатів навчання здобувачів освіти кожної змістової лінії; 2) місце і завдання конкретного уроку в системі уроків, відведених на засвоєння певного змісту навчання; 3) наявність умов для формування на уроці конкретних загальнонавчальних умінь і навичок; 4) виховний потенціал художнього твору.

Особливості вивчення літературного твору, його навчальний, розвивальний і виховний потенціал зумовлюють варіативність методики та структури уроку літературного читання. Структура уроку містить: мету (пізнавальну; розвивальну; виховну; навчальну); матеріал до уроку; обладнання до уроку; хід уроку – структурні компоненти (етапи) уроку та орієнтовний зміст кожного уроку з урахуванням основних етапів опрацювання тексту. Важливо пам'ятати, що уроки літературного читання не можуть проводитися за єдиним шаблоном.

У структурі уроку літературного читання виокремлюють такі етапи.

1. Організаційний момент. Психологічна підготовка учнів до роботи на уроці, до співпраці, створення атмосфери довіри та доброзичливості, перевірка готовності учнів та обладнання, швидке включення учнів у діловий ритм.

2. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів. Повідомлення теми й мети уроку. Підготовка учнів до читання тексту. Проводиться з метою викликати в учнів інтерес до читання нового твору; повідомити нові, цікаві факти, уточнити чи поповнити знання й уявлення дітей про факти та події, які зображуються у творі; емоційно підготувати до сприймання твору. Повідомлення мети уроку, яка визначається на основі пізнавальних, виховних та спеціальних навчальних завдань.

3. Навчально-пізнавальна діяльність учнів. У процесі організації роботи над твором варто дотримуватися такої послідовності опрацювання тексту: *підготовча* (мотиваційна і змістова) робота, спрямована на сприймання тексту учнями; *словникова робота*; *первинне читання тексту вчителем* (цілісне сприймання) з метою ознайомлення зі змістом, відповіді на 1-2 запитання; *пояснення лексичного значення слів із прослуханого тексту за запитаннями дітей*; *первинний аналіз прослуханого твору* з метою виявлення в учнів розуміння змісту прочитаного вчителем тексту; *повторне читання тексту* для поглиблення сприймання; *аналітичне читання* (смысловий, структурний, художній аналіз тексту), що має практичну спрямованість і здійснюється на основі багаторазового перечитування; *удосконалення якостей читання*,

поглиблення розуміння тексту, розвиток пізнавального інтересу, розвиток творчих здібностей; висновок-узагальнення з прочитаного; виразне читання тексту.

4. *Творче застосування знань, умінь і способів діяльності.* Творча робота на основі тексту: творчий переказ, словесне та графічне малювання, драматизація, інсценізація та ін.

5. *Підсумок уроку.* Організовується рефлексія навчально-пізнавальної діяльності – осмислення, самоаналіз своєї діяльності. Вчителю важливо не тільки дізнатися і зрозуміти емоційний стан учнів у кінці уроку, але й те, наскільки продуктивним для них був урок.

Залежно від поставлених учителем цілей і завдань уроку можливо організувати різні варіанти уроків літературного читання. А саме: урок вивчення творів одного жанру; урок монографічного вивчення творчості письменника; урок інсценізація; урок з ігровим сюжетом; урок-роздум; інтегрований урок; урок-діалог; урок розвитку літературно-творчих здібностей учнів; урок роботи з дитячою книжкою.

Тип уроку визначається поставленою метою, а шляхи досягнення мети можуть бути варіативними. Під час проведення уроків різних типів учитель застосовує певні методи, прийоми, форми організації читацької діяльності. Обираючи їх, слід враховувати специфіку тексту, мету і завдання уроку. Зауважимо, що недоцільно кілька уроків підряд використовувати ті самі методи, прийоми чи форми організації. Адже результативність читацької діяльності молодших школярів залежить від того, наскільки вона є емоційно і естетично привабливою для них. Отже, плануючи урок, учитель має добирати методи, прийоми і форми організації читацької діяльності, орієнтуючись на вік учнів, рівень їхньої підготовки, художні особливості літературного твору. Головним критерієм якості уроку є доцільність усіх його складових.

Список використаних джерел

1. Ю. А. Конаржевский, *Анализ урока*. Москва, 2003.
2. О. Я. Савченко, *Дидактика початкової освіти*. Київ, Україна, 2012.